

که عقل به تنهایی نمی تواند کارها را به نتیجه برساند، بلکه با عقل به جست و جو می پردازد. در یک نگاه کاملاً ساده و کلی می توان گفت: امروزه پژوهش و دانشی که بر اساس آن به دست می آید، سرمایه و سوختی برای توسعه، پیشرفت و بقای جامعه است.

این اشاره ها نشان می دهند، آنچه باعث شده است دانش اهمیت پیدا کند، شمول آن بر تمامی عرصه ها و فعالیت های است که شخص یا سازمانی در گذشته انجام داده و الان در جایگاهی قرار گرفته است. به عبارت دیگر، دانش زوال ناپذیر است. دانش یک عامل رویش، جنبش و توانمندساز است که چنانچه به آن پرداخته شود، به مرور زمان قدرت افزایی اش بیشتر می شود. پژوهش در دنیای کنونی می تواند عاملی زیربنایی در افزایش قدرت ملی هر کشور در چرخه جهانی شدن باشد. بدون انجام پژوهش، ایستایی و سکون بر دانش بشری چیره خواهد شد. بنابراین، پژوهش یکی از نیروهای اصلی شکل دهنده جهان است که سبب درک بهتر دنیای اطراف می شود. پژوهش می تواند پیامدهای اقتصادی مهمی نیز داشته باشد و به بهبود شاخص های تولیدی کشور کمک شایانی کند.

دانش آشکارترین وسیله «عزت» و «قدرت» است، زیرا روی دیگر «دانایی»، «توانایی» است. امام علی (علیه السلام) فرمودند: «الْعِلْمُ سُلْطَانٌ مَنْ وَجَدَهُ صَالٍ بِهِ وَ مَنْ لَمْ يَجِدْهُ صَيْلٌ عَلَيْهِ»؛ دانش سلطنت و قدرت است. هر که آن را بیابد، با آن یورش برد و پیروز شود، و هر که آن را نیابد، بر او یورش برند و مغلوب شود (ابی الحدید، ص ۳۲۹).

لذا مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب بر نیاز کشور به «جوشاندن چشمه دانش در میان خود» اصرار دارند و اولین توصیه را «پژوهش» می دانند و ریشه های ثروت، نفوذ و قدرت دوپست ساله غرب را در

دانایی و دانایی را در پژوهش می دانند.

«دانش آشکارترین وسیله عزت و قدرت کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دوپست ساله فراهم کند

گاهی نو در مسیری نو

روح‌الرضا علی بیست و پنجم آذر، یعنی دو ماه دیگر، روز و هفته پژوهش شروع می شود. سال گذشته در شرایط کرونایی، مدیر یکی از مدرسه ها برایم تعریف می کرد، با کمک معاون اجرایی مدرسه، برای بچه ها فیلم کوتاهی در مدح و اهمیت و ضرورت پژوهش تهیه کردم. فیلم را برای من هم ارسال کرد. دلسوزانه و با امکانات کم و در شرایط نبود بچه ها در مدرسه و آموزش های طاقت فرسای مجازی، تلاش کرده بود بگوید: «پژوهش کلید توسعه کشور است».

فردوسی، شاعر پر آوازه، می گوید:
ز هر کشوری گرد کن مهتران
از اختر شناسان و افسونگران
سخن سر به سر مهتران را بگوی
پژوهش کن و راستی باز جوی

تحقیق، دانش اندوزی و سطح فعالیت های پژوهشی در دنیای امروز یکی از شاخص های اصلی توسعه یافتگی و پیشرفت کشورها محسوب می شود. پرواضح است، هر کشوری به دنبال گم شده های بنام توسعه پایدار باشد، این هدف را جز با پژوهش و تحقیق به دست نمی آورد.

حال بیابید همانند آن مدیر مدرسه، مروری کوتاه و مجدد بر این واژه کلیدی داشته باشیم. معنا و مفهوم «پژوهش» در خود کلمه نهفته است. یعنی زمانی که انسان موضوعی را نمی داند، حول محور آن موضوع تحقیق و جست و جو می کند تا به آگاهی و بصیرت برسد. امروز بشر می داند

و با وجود تهیدستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد. ما به سوءاستفاده از دانش، مانند آنچه غرب کرد، توصیه نمی‌کنیم، اما مؤکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه دانش در میان اصرار می‌ورزیم» (بیانیه گام دوم انقلاب).

بنابراین، آنچه رهبر فرزانه و معظم‌له از دانش می‌فرمایند، فقط کارکرد ذهنی ندارد، بلکه باید زمینه‌های تسلط، عزت و اقتدار را نیز فراهم کند. لذا پژوهش در کشور به‌عنوان سند و پایه‌ای برای انواع فعالیت‌ها و توسعه بخش‌های صنعتی و اقتصادی، و آموزش و پرورش جامعه، از اهمیت بسزایی برخوردار است و از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به‌شمار می‌آید. پژوهشگران نیز موتور محرکه و محور توسعه همه‌جانبه کشور محسوب می‌شوند و همه آنچه به‌عنوان پیشرفت علوم در دوره‌های گوناگون تاریخ شکل گرفته، حاصل تلاش افرادی است که به‌عنوان پژوهشگر و محقق، در پی حل مسائل و موضوعات جامعه هستند.

بنابراین می‌توان برای کارکرد پژوهش فهرست طولی تهیه کرد، مانند:

- پژوهش دانش نو می‌آفریند.
- پژوهش امکان کشف کاربرد تازه دانش کهن را فراهم می‌کند.
- پژوهش به آموزش بهتر می‌انجامد، چرا که دانش نو و برنامه‌های آموزشی مکمل یکدیگرند.
- پژوهش می‌تواند منبع درآمد باشد. پژوهشی که سرمایه‌ای برای انجام آن در نظر گرفته می‌شود، یک منبع مالی است.
- پژوهش موجب حل مسئله‌ها و تضادهای جامعه می‌شود.
- پژوهش به بشر توانایی می‌دهد بهتر با دنیای اطراف خود رابطه برقرار کند و به اهدافش دست یابد.
- پژوهش موجب پیشرفت جامعه می‌شود.

به‌طور مثال، تولیدکنندگان داخلی می‌توانند با استفاده از روش‌های نوین تولید، با ارتقای کیفیت و سرعت، نقش مهمی در حمایت از تولید ملی داشته باشند. هر چه سطح پژوهش و آموزش بالاتر رود، اهمیت و درک از حمایت و تولید ملی بیشتر می‌شود. از این رو، این موضوع نیازمند آموزش‌های منطبق بر نیاز در سطح جامعه است. آموزش‌ها باید بر آینده‌نگری و تخصصی‌سازی در جامعه استوار باشد تا کارایی خود را بیش از پیش نشان دهد و نیازهای کشور در حوزه‌های اقتصادی و تولیدی کشور را مرتفع کند. با ارتقای بهره‌وری و نهادینه کردن حمایت از کار و سرمایه ایرانی و مشارکت تمامی مردم در این باره می‌توان در شکوفایی بسترهای تولیدی کشور گام‌هایی اساسی برداشت.

حال در آموزش و پرورش، پژوهش به‌صورت نظامی به‌هم پیوسته به تولید علم می‌پردازد. نهادینه کردن پژوهش در برنامه‌ریزی‌های آموزشی، می‌تواند به رشد و شکوفایی دانش‌آموزان در همان سال‌های ابتدایی و بروز نوآوری در نوجوانی و جوانی رسید.

این موضوع در ساحت پنجم سند تحول بنیادین مبنی بر تحولات علمی و فناوری آمده است که اگر محوریت آموزش و پرورش پژوهش نباشد، در آینده به چالش بر می‌خورد.

به همین دلیل است که در سند تحول بنیادین به پژوهش نگاه جدی شده و آموزش و پرورش ملزم شده تمام فعالیت‌های خود را بر اساس پژوهش‌های میدانی و پژوهش علمی برنامه‌ریزی کند. نظام آموزشی ما باید مروج پژوهش باشد، مدیر و معلمان تک‌تک مدرسه‌ها باید باور کنند کلید توسعه این کشور از توسعه فردی به‌دست می‌آید و توسعه فردی نیز از طریق پرسشگری و کنجکاوی نسل حاضر و نسلی که در حال تربیت است. نبود یا کمبود پژوهش در امور آموزشی باعث سکون و رخوت در فضای علمی کشور خواهد شد.

محتوای درسی باید به‌گونه‌ای باشد که انگیزه تحقیق و پژوهش را در دانش‌آموزان برانگیزد و

پژوهش در کشور به‌عنوان سند و پایه‌ای برای انواع فعالیت‌ها و توسعه بخش‌های صنعتی و اقتصادی، و آموزش و پرورش جامعه، از اهمیت بسزایی برخوردار است و از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به‌شمار می‌آید

کنجکاوی آنان را برای انجام تحقیق بیشتر کند. معلمان باید بتوانند فعالیت‌های علمی دانش‌آموزان را برنامه‌ریزی و هدایت کنند و روحیه هم‌فکری را در آن‌ها تقویت کنند. برای نیل به این مقصود، خود مدیر و معلم باید پژوهشگر باشند و با آن‌ها مشارکت و همکاری کنند. مدرسه‌ها باید در این زمینه تمام تلاش خود را برای رشد و یادگیری دانش‌آموزان به کار بندند و شرایط مناسب را برای بهادادن به کارهای تحقیقاتی دانش‌آموزان فراهم کنند. مجهز کردن کتابخانه‌های مدرسه‌ها به فناوری روز، تجهیز آزمایشگاه‌ها و استفاده از ظرفیت برنامه ویژه مدرسه، از جمله اقدام‌هایی هستند که مدیران مدرسه‌ها می‌توانند در جهت شکوفایی دانش‌آموزان برای انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی انجام دهند.

منابع

۱. ابن ابی‌الحدید. شرح نهج البلاغه، ج ۲۰.